

PROFESIONĀLAS IEVIRZES IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS

DEJAS PAMATI

MĀCĪBU PRIEKŠMETA PROGRAMMA

MŪZIKAS TEORIJA

Izstrādājusi mag. paed. INTA UDODOVA

2004

Mācību priekšmeta mērķi:

- sniegt pamatzināšanas, pamatiemaņas un pamatprasmes mūzikas teorijā un solfedžo;
- sekmēt audzēkņu intelektuālo, emocionālo un radošo attīstību.

Galvenie uzdevumi:

- apgūt nepieciešamās teorētiskās zināšanas un terminoloģiju mūzikas teorijā;
- attīstīt audzēkņu ritma izjūtu, kā arī muzikālo atmiņu, domāšanu un radošās spējas;
- veidot pamatiemaņas dziedāšanā, solfedžēšanā, intonēšanā un analīzē ar dzirdi.

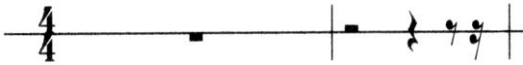

Mācību satura apguves ilgums: 3 gadi / 102 mācību stundas

Mācību programmas saturs

PIRMAIS MĀCĪBU GADS

(1. klase)

1 mācību stunda nedēļā / 34 mācību stundas gadā

Mācību satura elementi	Zināšanas	Prasmes un iemaņas
<p>Nošu raksts, klaviatūra</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pamatskaņu nosaukumi: <i>do, re, mi, fa, sol, la, si</i>. Līnijkopa. Vijoles atslēga. Nošu atrašanās vieta līnijkopā. Klaviatūra. Taustiņu izvietojums klaviatūrā. Oktāvas. 1., 2. un mazā oktāva. Alterācijas zīmes: Reprīzes zīme, voltas, oktāvas pārnese zīme. 	<ul style="list-style-type: none"> Nosaukt / uzrakstīt notis līnijkopā vijoles atslēgā. Parādīt skaņu atrašanos klaviatūrā. Paskaidrot un prast pielietot notis redzamos nošu raksta elementus (alterācijas zīmes, voltas u.c.)
<p>Metroritms</p>	<ul style="list-style-type: none"> Jēdzieni: ritms, pulss, takts, taktssvītņa, taktsdaļa, taktsmērs, uztakts. Nošu ilgumi: tiem atbilstošās pauzes. Taktsmēri 2/4 un 3/4, atbilstošās taktsfigūras Ritma grupas un tām atbilstošās ritma zilbes: Uztaktis: 	<ul style="list-style-type: none"> Saklausīt un noteikt taktsmēru, taktēt uz "2" un uz "3" Sagrupēt notis 2/4 un 3/4 taktsmēros. Ritmizēt / solmizēt mūzikas piemēru 1.klases metroritma prasību līmenī. Atkārtot pedagoga spēlētu melodiju vai ritma frāzi (2 – 4 taktis), saucot ritma zilbes (mutiskais ritma diktāts) vai arī prast to pierakstīt (rakstiskais ritma diktāts). Ritma improvizācijas (ritma <i>ostinato</i>, ritma pavadījums, ritma dialogs ar skolotāju u.tml.)
<p>Skaņkārtā. Tonalitāte</p>	<ul style="list-style-type: none"> Jēdzieni: mažors, minors, gamma, tonika, trijskanis, noturīgās un nenoturīgās pakāpes, ievadskaņas, 	<ul style="list-style-type: none"> Dziedāt nosauktās mažora un minora gammas, tonikas trijskani un citus gammas

	<p>tetrahords.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gammas: <i>Do, Sol, Fa</i> mažori, <i>la, mi, re</i> minori (dabiskais, harmoniskais), gammas pakāpju apzīmēšana ar cipariem. • Elementi gammā: tonikas trijskanis, ievadskaņas, nenoturīgo pakāpju atrisināšana noturīgajās. • Pareiza ieelpa, izelpa dziedot, vokālo pamatiemaņu apguve. 	<p>elementus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pēc ieskaņošanās tonalitātē dziedāt ar nošu nosaukumiem vienkāršas melodijas (pakāpeniska kustība, skaņu atkārtojumi, lēcieni: V – III, III – V, I – V, V – I, II – VII, II – IV, II – V, V – II u.tml.). • Dziedāt tautasdziesmas, kanonus ar vārdiem (vienbalsīgi) un nošu nosaukumiem apgūtajās tonalitātēs. • Mutiskais diktāts: saklausīt un dziedāt ar nošu nosaukumiem īsas melodiskas frāzes apgūtajās tonalitātēs (pakāpeniska kustība, skaņu atkārtojumi, lēcieni pa noturīgām pakāpēm). • Atšķirt pēc dzirdes mažora un minora skaņkārtu, kā arī mažora un minora trijskani.
Intervāli.	<ul style="list-style-type: none"> • Intervālu nosaukumi: <i>prīma, sekunda, terca, kvarta, kvinta, sieksta, septīma, oktāva</i>, to apzīmēšana ar cipariem. • Tonis un pustonis; m 2 un l 2 	<ul style="list-style-type: none"> • Saskatīt notīs un noteikt iepriekš nosauktos intervālus (1 – 8). • Uzbūvēt / spēlēt norādītos intervālus ↑ un ↓ no skaņas. • Saklausīt intervālus (prīma, oktāva, sekunda, terca, kvarta, kvinta) pēc krāsas.
Citi mūzikas valodas un formas elementi	<ul style="list-style-type: none"> • Jābūt priekšstatam par mūzikas valodas elementiem: tempu, dinamiku, reģistru, tembru. • Tempa apzīmējumi: <i>Adagio, Allegro, Andante, Andantino, Moderato, Lento; accelerando, ritenuto, a tempo, Tempo I.</i> • Dinamikas apzīmējumi: <i>f, p, mp, mf, pp, ff, crescendo, diminuendo</i> • Skaņveides paņēmieni: <i>staccato, legato, non legato.</i> • Mūzikas instrumenti: klavieres, vijole, 	<ul style="list-style-type: none"> • Saklausīt skaņdarbā un noteikt minētos mūzikas valodas elementus: tempu (ātrs, lēns, vidējs), dinamiku (skaļa, klusa, vidēja), reģistru (zemais, vidējais, augšējais), kā arī atšķirt mūzikas instrumentu tembrus. • Saklausīt / saskatīt mūzikas piemērā vienādas, atšķirīgas un līdzīgas frāzes.

	<p>čells, flauta, trompete, bungas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formveide: motīvs, frāze, teikums, periods. Vienādas, atšķirīgas un līdzīgas (variētas) frāzes, to apzīmēšana ar burtiem. • Sekvence 	<ul style="list-style-type: none"> • Perioda formas apguvi iespēju robežās iesaistīt radošos uzdevumos (pēc pedagoga dotā sākuma impulsa ar neitrālu zilbi veidot jautājuma – atbildes tipa frāzes, līdzīgas frāzes u.tml.)
--	---	--

Ieskaites prasības

1. Rakstu darbs mūzikas teorijā:

- uzrakstīt prasīto gammu (mažors – dabiskais, minors – dabiskais, harmoniskais), pakāpes u.c. gammas elementus;
- salikt taktssvītras;
- noteikt un uzbūvēt prasītos intervālus;
- zināt mūzikas terminus.

2. Dziedāšana, ritmizēšana:

- nodziedāt prasīto tautasdziesmu ar vārdiem un nošu nosaukumiem;
- solmizēt norādīto vingrinājumu;
- ritmizēt vienbalsīgu piemēru, saucot ritma zilbes.

3. Analīze ar dzirdi:

- uzrakstīt ritma diktātu piemēri:

- noteikt mūzikas valodas elementus (tempu, dinamiku, reģistru, skaņkārtu, taktsmēru);
- saklausīt mūzikas instrumentu tembrus.

OTRAIS MĀCĪBU GADS

(2. klase)

1 mācību stunda nedēļā / 34 mācību stundas gadā

Mācību satura elementi	Zināšanas	Prasmes un iemaņas
<p>Metroritms</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Visi iepriekš apgūtie jēdzieni, taktsmēri un nošu, paužu ilgumi. • Taktsmērs 4/4, ritma grupas, tām atbilstošās ritma zilbes: <p>tā i - ti tai - ri ti - ti-ri ti-ri - ti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taktsmērs 3/8, raksturīgās ritma grupas un ritma zilbes: <p style="text-align: right;">u.tml.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sagrupēt taktīs / ritmizēt / solmizēt piemērus zināmajos taktsmēros, ietverot apgūtās ritma grupas. • Ritma diktāts (mutisks un rakstisks). • Vienbalsīgi un divbalsīgi ritma vingrinājumi, ritma improvizācijas.
<p>Skaņkārtā, tonalitāte</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tonalitātes <i>Re, si</i> un <i>Sib, sol</i> (minors - dab., harm., melod.); tonikas trijskanis, ievadskaņas, nenoturīgo pakāpju atrisināšana. • Visi iepriekš minētie elementi gammās. • Jēdziens: paralēlās tonalitātes. • Kanons. • Turpināt darbu pie vokālo iemaņu attīstīšanas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dziedāt mažora, minora gammās līdz divām atslēgas zīmēm un elementus gammā. • Dziedāt tautasdziesmas, kanonus ar vārdiem (vienbalsīgi, divbalsīgi) un nošu nosaukumiem apgūtajās tonalitātēs. • Dziedāt / saklausīt melodijā kustību pa noturīgām pakāpēm, kā arī lēcienus: II – V, V – II, V – VII, IV – I, VII – II, II – VII • Saklausīt mažora un minora skaņkārtu, minora trīs veidus.
<p>Intervāli. Akordi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tonis, pustonis • Intervālu kvalitatīvie apzīmējumi: t1, m2, l2, m3, l3, t4, t5, t8 • Noturīgie intervāli. • Intervāla pamatne un virsotne. Harmoniski un melodiski intervāli. • Akordi. Trijskaņi. M₅₃ un m₅₃, to uzbūve 	<ul style="list-style-type: none"> • Rakstīt / spēlēt vienkāršos intervālus ↑ un ↓ no skaņas, kā arī saskaīt tos nošu tekstā. • Apgūtajās tonalitātēs iespēju robežās intonēt nosauktos intervālus. • Saklausīt un noteikt atsevišķus intervālus un to grupas (2 – 3 intervāli).

		<ul style="list-style-type: none"> • Būvēt no skaņas ↑ un ↓, kā arī dziedāt un saklausīt mažora, minora trijskaņus.
Citi mūzikas valodas un formas elementi	<ul style="list-style-type: none"> • Paplašināt iepriekš apgūto mūzikas valodas terminu krājumu. • Dinamikas apzīmējumi: no <i>pp</i> līdz <i>ff</i>. • Tempa un mūzikas rakstura apzīmējumi: <i>Allegretto, Largo, Presto, Espressivo, Grazioso, Maestoso, Scherzando, Vivo</i>. • Mūzikas instrumenti: alts, oboja, klarnete, fagots, ksilofons. • Periods, tā struktūras elementi: teikums, frāze, motīvs. • Pantu forma. Pants un piedziedājums. Variētu pantu forma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prast paskaidrot notīs redzamos tempa, dinamikas un izpildījuma rakstura apzīmējumus, kā arī citus apgūtos nošu raksta elementus. • Saskatīt / saklausīt vienādas, atšķirīgas, variētas frāzes un sekvenci, kā arī iespēju robežās iesaistīt minētos elementus radošos uzdevumos. • Uztvert ar dzirdi pantu formu. • Saklausīt minēto mūzikas instrumentu tembrus.

Ieskaites prasības

1. Rakstu darbs mūzikas teorijā:

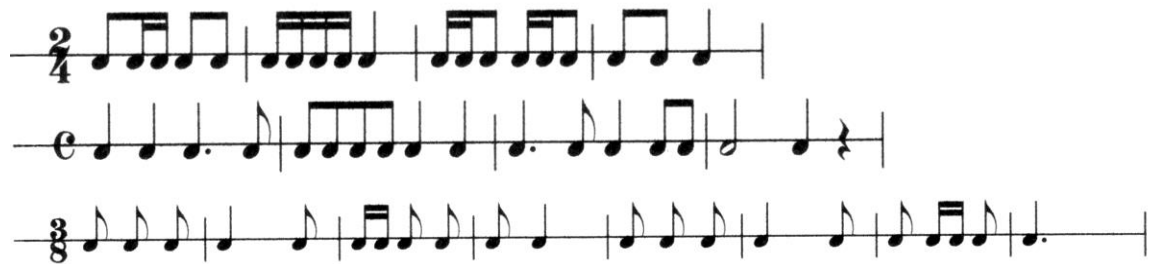
- uzrakstīt prasīto gammu (mažors – dabiskais, minors – dabiskais, harmoniskais, melodiskais), gammas elementus;
- salikt taktssvītras;
- noteikt un uzbūvēt prasītos intervālus, trijskaņus;
- zināt apgūtos mūzikas terminus.

2. Dziedāšana, ritmizēšana:

- nodziedāt prasīto tautasdziesmu ar vārdiem un nošu nosaukumiem;
- solmizēt norādīto vingrinājumu;
- ritmizēt vienbalsīgu vai divbalsīgu piemēru.

3. Analīze ar dzirdi:

- uzrakstīt ritma diktātu
piemēri:

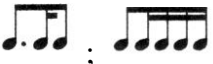

- noteikt skaņkārtu (mažors, minors), trijskaņus, taktsmēru un citus mūzikas valodas elementus;
- saklausīt frāzes (vienādas, līdzīgas, atšķirīgas);
- saklausīt mūzikas instrumentu tembrus.

TREŠAIS MĀCĪBU GADS

(3. klase)

1 mācību stunda nedēļā / 34 mācību stundas gadā

Mācību satura elementi	Zināšanas	Prasmes un iemaņas
Metroritms	<ul style="list-style-type: none"> • Visi iepriekš apgūtie jēdzieni, taktsmēri un nošu, paužu ilgumi. • Ritma grupas: <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> <p>tā-i ti-ri</p> </div> <p>sinkopes </p> <p>trioles </p> • Nots un pauzes pagarinājuma veidi (ar punktu, līgu, fermātu), ritma grupa <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> </div> • Taktsmērs 6/8, raksturīgās ritma grupas: <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> </div> • Pastāvīgs metrs un mainīgs metrs. Regulāri un neregulāri mainīgs metrs. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sagrupēt taktīs / ritmizēt / solmizēt piemērus zināmajos taktsmēros, ietverot apgūtās ritma grupas. • Ritma diktāts (mutisks, rakstisks). • Vienbalsīgi un divbalsīgi ritma vingrinājumi, ritma improvizācijas.
Skaņkārtā, tonalitāte	<ul style="list-style-type: none"> • Tonalitātes <i>La, fa#</i> un <i>Mib, do</i> (minors - dab., harm., melod.); tonikas trijskanis, ievadskaņas, nenoturīgo pakāpju atrisināšana. • Priekšstats par tonalitāšu kvintu apli. • Paralēlās un vienvārda tonalitātes. • Maiņu skaņkārtā • Skaņkārtas galvenās pakāpes: I (tonika), IV (subdominante) un V (dominante) • Priekšstats par skaņu un 	<ul style="list-style-type: none"> • Dziedāt mažora, minora gammās līdz trijām atslēgas zīmēm un elementus gammā. • Saklausīt mažora un minora skaņkārtu, minora trīs veidus, tetrahordu veidus, maiņu skaņkārtu. • Solfedžēt / saklausīt vienkāršas melodijas, kurās ietverti tercū lēcieni, kvartu un kvintu lēcieni: I – IV, IV – I, V – II, III – VII u.tml., kā arī kustība pa noturīgām pakāpēm.

	tonalitāšu burtu apzīmējumiem.	
Intervāli. Akordi	<ul style="list-style-type: none"> • Visi iepriekš minētie vienkāršie intervāli (t1, m2, l2, m3, l3, t4, t5), kā arī sekstas - m6 un l6 • Konsonējoši un disonējoši intervāli. • Mažora, minora trijskaņi un to apvērsumi: sekstakordi (M₆ un m₆), kvartsekstakordi (M₆₄ un m₆₄), to uzbūve. • Galveno pakāpju trijskaņi: T₅₃, S₅₃ un D₅₃. • Priekšstats par septakordiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rakstīt / saskatīt nošu tekstā zināmos intervālus un akordus. • Iespēju robežās intonēt tonalitātē zināmos intervālus un akordus. • Saklausīt: intervālus atsevišķi un grupā (2 – 3), mažora un minora trijskaņus, akordu funkcijas (T, S, D).
Citi mūzikas valodas un formas elementi	<ul style="list-style-type: none"> • Paplašināt iepriekš apgūto mūzikas valodas terminu krājumu. • Tempa un mūzikas rakstura apzīmējumi: <i>Brillante, Cantabile, Energico, Leggiero, Tempo di Marcia, Tempo di Valse</i>. • Mūzikas instrumenti: mežrags, trombons, tuba, timpāni. • Periods, tā struktūras elementi. Pantu forma. • Vienkārša divdaļu, vienkārša trijdaļu forma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prast paskaidrot notīs redzamos tempa un izpildījuma rakstura apzīmējumus, kā arī citus apgūtos nošu raksta elementus. • Saklausīt mūzikas instrumentu tembrus. • Saskatīt / saklausīt melodijā vienādas, atšķirīgas un variētas frāzes, sekvenci, kā arī iespēju robežās prast iesaistīt radošos uzdevumos. • Uztvert ar dzirdi pantu, divdaļu un trijdaļu mūzikas formu.

Ieskaites prasības

1. Rakstu darbs mūzikas teorijā:

- uzrakstīt prasīto gammu (mažors – dabiskais, minors – dabiskais, harmoniskais, melodiskais), gammas elementus;
- salikt taktssvītras;
- noteikt un uzbūvēt prasītos intervālus, akordus;
- zināt apgūtos mūzikas terminus.

2. Dziedāšana, ritmizēšana:

- nodziedāt prasīto tautasdziesmu ar vārdiem un nošu nosaukumiem;
- solmizēt norādīto vingrinājumu;
- ritmizēt vienbalsīgu vai divbalsīgu piemēru.

3. Analīze ar dzirdi:

- uzrakstīt ritma diktātu
piemēri:

- noteikt skaņkārtu (mažors, minors, maiņu), taksmēru un citus mūzikas valodas elementus;
- noteikt atsevišķus intervālus, kā arī trijskaņus;
- noteikt mūzikas formu (pantu forma, divdaļu forma, trijdaļu forma).

Ieteicamais tautasdziesmu saraksts

1. Kas dārzā	11. Kumeliņi, kumeliņi
2. Kur tad tu nu bijī, āzīti manu?	12. Saulīt' tecēj' tecēdama
3. Stāvēju, dziedāju	13. Āvu, āvu baltas kājas
4. Aijā, Ancīt, aijā	14. Bēdu manu, lielu bēdu
5. Kas tie tādi, kas dziedāja	15. Dietu, dietu, jaunas meitas
6. Skaisti dziedi, lakstīgala	16. Jūriņ' prasa smalku tīklu
7. Suņi zaķim pēdas dzina	17. Nu ardievu, Vidzemīte
8. Trīs sidraba upes tek	18. Div' pļaviņas es nopļāvu
9. Caur sidraba birzi gāju	19. Krauklīts sēž ozolā
10. Es izkūlu kunga riju	20. Līgodama upe nesa

Mācību sasniegumu vērtēšanas prasības, formas un veidi

Audzēkņu mācību sasniegumus vērtē ar atzīmi 10 ballu sistēmā.

Pārbaudes formas: mutiskās, rakstiskās, kombinētās.

Pārbaudes veidi:

- mācību gada laikā – kontrolstundas pēc skolotāju individuālā plāna;
- mācību gada beigās – ieskaite.

Mācību darba formas un metodes

Mācību darba formas:

- Rakstu darbi: nošu raksta, intervālu, akordu un citu mūzikas valodas elementu apguve.
- Ritmizēšana, solmizēšana, mutiski un rakstiski ritma diktāti, ritma improvizācijas.
- Vienbalsīga un divbalsīga dziedāšana, kā arī lasīšana no lapas.
- Intonēšana: gammu, pakāpju, sekvenču dziedāšana, intervālu un akordu dziedāšana tonalitātē.
- Analīze ar dzirdi: intervālu, akordu, skaņkārtas un formas elementu noteikšana ar dzirdi, kā arī mutiski diktāti.
- Radoši uzdevumi: melodiju turpināšana pēc dotā sākuma impulsa, ritma improvizācijas u.c.

Mācību darba metodes:

- stāstījums, demonstrējums,
- vingrinājumi,
- audzēkņu patstāvīgais darbs,
- radošās darbības attīstīšana.

Izmantojamās literatūras saraksts

1. Solfedžo. Sast. M.Silmale un A.Kārkliņa.- R.: “Zvaigzne”, 1980.
2. L.Rozenberga. Solfedžo 1.klasei.- R.: “Musica Baltica”, 1999.
3. L.Rozenberga. Solfedžo 2.klasei.- R.: “Musica Baltica”, 1999.
4. L.Rozenberga. Solfedžo 3.klasei.- R.: “Musica Baltica”, 2000.
5. Solfedžo vingrinājumu krājums 1.-4.klasei. Sast. R.Dubra.- R.: “Ulma”, 1994.
6. Diktāti bērnu mūzikas skolām. Sast. L.Rozenberga.- R.: 1983.
7. Ritmika 1.klasei. sast. E.Jercuma.- R.: 1981.
8. Īsa rokasgrāmata mūzikas teorijā.- R.: “Ulma”, 2000.
9. I.Grauzdiņa. Mūzikas mācības un solfedžo programma mūzikas skolām.- R.: “Musica Baltica”, 2001.
10. I.Grauzdiņa. Pūces skola (I, II, III daļa).- R.: “Musica Baltica”, 2001-2003.
11. I.Grauzdiņa. Rūķepure.- R.: “Ulma”, 1996.
12. Dziesmas un kanoni no dažādu autoru krājumiem.